

УКРАЇНСЬКА МОВА У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ МОВИ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Зінченко В. М.,

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецького державного університету внутрішніх справ

Кривий Ріг, Україна

Розпад Радянського Союзу та формування на його теренах нових незалежних держав викликав бурхливий розвиток національної свідомості у багатьох республіках колишньої тоталітарної імперії. Нації почали усвідомлювати свою велич та підніматися на захист своїх інтересів. Однією з віх цього дійства стало неабияке піднесення національної державної мови, яка багато вже багато років зазнавала гноблення та утисків із боку влади.

Згідно зі статтею 10 Конституції України, державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України [3].

Очевидно, що провідним завданням у сфері мовної політики після виходу України із лав Радянського Союзу мала стати зміна орієнтиру розвитку повсюдної двомовності від російського до українського, що потребувало перебування у владі національного свідомої еліти. Однак, даний хід подій заблокували минулі деформації мовного розвитку, через які русифікація та радянська масової свідомості досягли значних досягнень.

Коли держава надає значення не одній, а декільком мовам, то вона ризикує не просто виховати рабів, які не знають ні власної, ні чужої мови, а й віднімає у себе таку важливу ознаку суверенності, як державна мова.

Незважаючи на те, які б зворушення не переживало суспільство, яку б зовнішню чи внутрішню політику на провадила держава, безсумнівним фактом залишається те, що мова була й є визначальною частиною на кожній зі стадій

зародження та розвитку держави. Становлення народу щільно пов'язане з утворенням його мови. Усі сторони соціальної взаємодії, процеси пізнавальної і творчої діяльності людини, кожна мить її уяви супроводжується мовою. Отже, мовна система важка і багатобічна, обслуговує всі сфери нашого життя: від побуту до офіційно-ділової, вона стабілізує та структурує модель відносин нації у цілому і кожного з її представників окремо.

У 2010 році (за часів президенства Віктора Ющенка) було схвалено Концепцію державної мовної політики. Даний документ передбачав, що за допомогою підтримки та державного фінансування розвитку української мови, буде впроваджено політику контролю за додержанням правового статусу державної мови в Україні, її всебічного розвитку та впровадження в усі сфери буття українського суспільства.

Також до безсумнівних досягнень у мовно-культурній і духовній сферах в останні роки належать:

- Ухвалення Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної».
- Надання томосу про автокефалію Православній церкві України.
- Декомунізація топонімічного простору й ландшафту країни.
- Потужне зростання національного кіновиробництва.
- Державна підтримка книговидання.
- Запровадження квот для української мови на радіо і телебаченні [2].

Створення моди на українську мову, культуру, мистецтво потребує збільшення тиражів україномовних видань, художньої літератури і документалістики, а також збільшення україномовного контенту на телебаченні і у радіоефірі, вважають фахівці. Вимогу «звільнити український теле- і радіопростір від московських окупантів» оприлюднили відомі митці, серед яких – брати Капранови, сестри Тельнюк, Олег Скрипка, Антін Мухарський, Сашко Ліринк та інші. Митці запропонували урядові України поширити санкції на російську культурну продукцію. Мова йде про долучення до списку товарів, вироблених у Росії і нині заборонених в Україні, всю російську відео- та аудіопродукцію, включно з тією, за яку передбачена сплата коштів Російській

Федерації за «авторське право». На сайті президента України письменники і музиканти розмістили петицію з вимогою ініціювати заборону продукту Російської Федерації в українському ефірі. Для розгляду петиції президентом, вона має набрати 25 тисячі підписів [1].

Однак, незважаючи на всі досягнення, соціологічні опитування не показують значного зростання вжитку української мови «вдома». Так, у 2015 році переважно українською вдома розмовляли 43,2% респондентів, а в 1992 році – 36,8%. Цікаво, що в 2015 році українську назвали рідною мовою 73% респондентів (порівняно з 66% у 2014), але спілкувалися нею з соціологами лише 45%. Отже, хоча переважна більшість у відповідь на пряме запитання визначає українську мову рідною, існує велика інерційність у її щоденному використанні [5].

Незважаючи на те, що шкільне навчання державною мовою в Україні має високі статистичні показники, країна все одно не виконала усі настанови дерусифікації освітнього простору. Головною завадою у цьому питанні є пострадянська звичка більшості вчителів переходити з учнями на перервах, святах та інших поза навчальних дійствах з української на російську мову. Така поведінка працівників освіти призводить до того, що дітям вже з малечку дуже складно оволодіти рідною мовою для повсякденного вжитку.

У соціумі, де панує корінний етнос та його мова, як, скажімо, у державах Європи, наведені функції мови поєднуються гармонійно. У цих країнах мова, насамперед, виступає взірцем державної незалежності, самоцінності й неповторності. Але в нашій державі склалася інша ситуація: втративши свободу, досить довгий час перебуваючи у складі інших держав, українська нація лишилася можливості повноцінно користуватися своєю мовою. Через заборони та дискримінацію, адміністративно-силового натиску, якого зазнавала українська мова протягом останніх трьох з половиною століть, значна частина українського населення, враховуючи етнічних українців, віддалена від вжитку рідної мови як засобу національного контакту та головного знаряддя консолідації нації. Також помітно відчувається спадщина тривалого домінування в Україні російської мови, яка донедавна мала вплив на мовну ситуацію в країні.

Україномовна освіта на тлі російськомовної масової культури не тільки поглиблює у зросійщених містах розрив між побутовою мовою учнів і мовою навчання, а й знецінює ефективність виховання національно свідомих громадян, бо національна свідомість формується тільки у своєму мовно-культурному середовищі. Активне витіснення української мови спостерігається і в пресі та книговидавничій галузі [4, с. 14].

Якщо уявити, що країна – це дім, то Україна все ще в процесі будівництва. Є міцний фундамент – століття боротьби за можливість жити в єдиній і незалежній країні. Є стіни – Конституція і законодавство, що дають можливість людям мати свободу і захист своїх прав, а також обов'язки, виконання яких зробить буття у спільному просторі безпечним і комфортним. Є дах – визнання незалежності і суверенітету України іншими країнами та членство України у міжнародних організаціях. Однак поки не все добре всередині цього будинку: основні комунікації є, але все інше не доведене до ладу, не обладнане зручно, не оформлене естетично, не прибрано. Та й не всі з тих, хто живе у цьому великому спільному домі, цінують його і готові будувати, а не розтягувати по гвіздочку. Ще є сусід, який хоче відібрати цей дім, а його будівничих називає «неонацистами» [7].

Отже, виходячи із вищесказаного, бачимо, що розвиток державної мови після здобуття Україною незалежності був достатньо бурхливим. Спостерігалися злети і падіння, але після початку збройної агресії Російської Федерації проти України, а пізніше й відкритою війною проти України, треба зазначити, що українська мова почала новий (більш стрімкий) виток свого розвитку, адже багато громадян просто не хочуть й надалі продовжувати розмовляти мовою агресора.

Список використаної літератури:

1. Без української мови не може бути України. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/27566910.html> (дата звернення 24.03.2023)
2. Дерусифікація України: здобутки й новітні загрози. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/30188918.html> (дата звернення 24.03.2023)

3. Конституція України: станом на 1 січня 2020 р. : відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2020. 82 с.
4. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад. : А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К. : НАДУ, 2013. 36 с.
5. Подковенко І., Мажуга О., Остапчук Д. Чи вдалося Україні за 25 років незалежності вийти з постімперського культурного простору? URL : <https://voxukraine.org/25-years-of-independence-ua/> (дата звернення 24.03.2023)
6. Про Концепцію державної мовної політики : Указ Президента України від 15.02.2010 р. № 161/2010. URL : https://ips.ligazakon.net/document/U161_10?an=3 (дата звернення 24.03.2023)
7. 30 подій, що сформували і зміцнили Незалежність України. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/podii-shcho-sformuvaly-i-zmitsnyly-nezalezhnist/31405953.html> (дата звернення 24.03.2023)

СПОСОБИ ПЕРЕТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІЙНОЇ СИТУАЦІЇ В ДІЙСНУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Бернацька С. М.,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Київ, Україна

Незважаючи на граматичне оформлення конструкцій з модальним значенням потенційної можливості, на логічно-змістовому рівні організації такі одиниці завжди є складними утвореннями, оскільки містять указівку, щонайменше, на дві ситуації – реальну та можливу, таким чином протиставляючи актуальний і потенційний стан справ. Виникнення і процес реалізації конкретної можливості зумовлені дією різноманітних факторів. З огляду на положення про неоднорідність характеру джерела можливості, тобто того, завдяки чому дія уможлиблюється реалізація дії, – чинники суб'єктивного чи об'єктивного характеру, вважаємо необхідним розглянути й механізми